

Bris yttrande över betänkandet Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag (SOU 2020:47)

1. Inledning

En reform av socialtjänsten är viktig, där Bris ser en ökad ojämlikhet i livsvillkoren som påverkar samhällets mest utsatta, däribland barn. Samtalen till Bris från barn som handlar om socialtjänsten har under 2020 ökat med 40 %.¹ Många barn vänder sig till Bris med frågor om socialtjänsten, samtalen handlar bland annat om socialtjänstens tillgänglighet, frånvaro, bemötande, om oro för att socialtjänsten inte ska agera eller frustration över brist på information. Samtalen pekar på behov av förändring inom socialtjänsten utifrån barns behov och rättigheter. Barnkonventionen har varit svensk lag i drygt ett år och vi ser ett ökat fokus på barnet som rättighetsbärare. Bris vill se en ny socialtjänstlag som bidrar till barnkonventionens fulla genomslag där varje barn garanteras sina rättigheter. Bris är därför inledningsvis kritisk till utredningens direktiv och vilka effekter regeringen väntar få av en ny socialtjänstlag när utgångspunkten har varit att reformen inte ska få kosta eller vara ambitionshöjande, istället för att utgå från vad samhällets mest utsatta barn har rätt till och behöver. Vad gäller utredningens förslag anser Bris att många av utredningens förslag är vaga, i vissa delar saknar barnrättsperspektiv och riskerar att leda till ökade regionala skillnader för den sociala barn- och ungdomsvården.

Bris har under utredningens gång deltagit i utredningens referensgrupp och är glada för förtroendet och ser fram emot en fortsatt dialog gällande barn och barnrättsperspektivet inom socialtjänsten.

2. Sammanfattning

Bris sammanfattar här våra synpunkter till utredningens förslag. Bris avstyrker två förslag i utredningen. I övrigt avstyrker inte Bris förslagen men ställer sig kritisk till utformningen till några av förslagen och vad dess reella effekt kommer att bli. Sammanfattningsvis är Bris synpunkter följande:

- Bris avstyrker förslaget om att ta bort tredje stycket, 11 kap. 10 § i nuvarande socialtjänstlag (avsnitt 19.4.1 i utredningen).
- Bris avstyrker förslaget om att undanta insatsen skyddat boende från behovsprövning för barn (avsnitt 17.3.3 i utredningen).
- Bris problematiserar direktivens utformning och förslagen till att en ny socialtjänstlag inte får vara ambitionshöjande eller kostnadsdrivande.
- Bris är positiva till en egen avdelning som reglerar barn i socialtjänsten. Vi anser dock att barnrättsanalysen i för stor utsträckning endast utgår från artikel 3 och 12 i barnkonventionen och vill se att analysen från samtliga grundprinciper i barnkonventionen.

¹ Kurativa samtal till Bris stödlinje från barn, via chatt, telefon och mail, under år 2020

- Bris tillstyrker förslaget om samtal med barn utan vårdnadshavares samtycke men vill framföra att det kräver kunskap om barn och tid med barn varför förslaget inte i sig löser något om inte rätt förutsättningar för socialtjänstens verksamhet ges.
- Bris är positiva till förslaget om att utreda barnombud och vill se att regeringen tillsätter en utredning som ser över utformningen av barnombud.
- Bris tillstyrker förslaget om kontakt med familj för placerade barn men saknar en tydligare skrivning om att det måste utgå från barnets bästa.
- Bris är kritisk till att ett flertal förslag rörande socialtjänstens bemötande, tillgänglighet samt förebyggande arbete. Exempelvis beskrivs inte vad som förväntas av socialtjänsten, vad som avses med sociala aspekter i det förebyggande arbetet, vad respektfullt bemötande inom socialtjänsten innebär för barn eller hur socialtjänsten ska gå till väga för att göra socialtjänsten mer tillgänglig för barn.
- Bris tillstyrker förslaget på införande av krav på att verksamhet inom socialtjänsten ska bedrivas i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet. Bris tillstyrker även tillsättandet av en utredning om hur en kunskapsstyrning kan säkerställas. Bris hade dock gärna sett tydligare förslag på reglering av hur det ska säkerställas att socialtjänsten bedriver sitt arbete utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet.

3. Övergripande synpunkter

Direktivens utformning

Direktiven till utredningen gav begränsade möjligheter genom att utredningen inte får lämna några kostnadsdrivande eller ambitionshöjande förslag. Detta samtidigt som utredningen ska lämna förslag som ska leda till ökad kvalitet inom socialtjänsten. En socialtjänst behöver vara flexibel, se barnet, ha tid för ett barn och barnets nätverk, kunskap och förutsättningar att arbeta förebyggande. Bris menar att det till viss del handlar om omstrukturering av befintliga resurser men även tillsättning av resurser. Bris är därför, som vi framfört ovan, kritisk till utredningens direktiv och vilka effekter regeringen väntar få av en ny socialtjänstlag när utgångspunkten har varit att reformen inte ska få kosta eller vara ambitionshöjande.

Problematiskt med vaga förslag

Bris delar stora delar av utredningens problembeskrivning av samhällets utmaningar och socialtjänstens roll, men saknar i flera delar förslag som möter de utmaningar som beskrivs. Ansatsen är att få till stånd en förebyggande och kunskapsbaserad socialtjänst med ett starkt barnrättsperspektiv, som är tillgänglig och ger ett gott bemötande vilket är både viktigt och nödvändigt. Men de förändringar som föreslås för att åstadkomma detta är vaga och ger allt för lite vägledning i hur ansvariga kommuner ska gå till väga för att förändringarna ska få genomslag i praktiken. Vidare uteblir flera förslag då utredningen skjuter på ett flertal frågor som föreslås utredas separat. Vi är därför, sammantaget med utredningens direktiv samt de förslag som har lagts fram, oroade över om förslagen kommer att göra för skillnad – på riktigt - för samhällets allra mest utsatta barn i behov av stöd och skydd.

Regionala skillnader

Vi tror även att förslagen till en ny socialtjänstlag kommer att leda till ännu större regionala skillnader i hur socialtjänsten tillämpas för barn. Regionala skillnader är något som Sverige fått kritik för av FN:s barnrättskommitté och som Sverige fått frågor om inför kommande granskning av efterföljandet av

barnkonventionen, av FN:s barnrättskommitté.² Enligt Bris kartläggning om implementering av barnkonventionen i kommuner, som gjorts två år i rad, visar den att det råder stora skillnader mellan landets kommuners arbete med barnkonventionen. 41 procent av de svarande kommunerna saknar en strategi för implementering av barnkonventionen och 74 procent uppger att bristande prioritering i kommunens högsta politiska instans är en utmaning för implementeringen av barnkonventionen.³ Förslagen till en ny socialtjänstlag är utformade som en ramlag utan förslag till hur bland annat barnrättsarbetet ska struktureras, varför vi tror att förslagen kommer att innebära ännu större skillnader i hur socialtjänsten i olika delar av landet ska arbeta med barn. För att minska de kommunala skillnaderna hade det istället tydligare behövt regleras hur socialtjänsten bland annat ska arbeta förebyggande, tillgängligt och kunskapsbaserat.

Barnrättsperspektivet

I tilläggsdirektiv angavs att barnrättsperspektivet kunde komma att behöva stärkas mot bakgrund av att barnkonventionen blev svensk lag. Enligt direktivet handlar det om att göra socialtjänstens insatser tillgängliga och anpassade för barn utifrån deras behov och rättigheter. Bris välkomnar utredningens förslag om att samla bestämmelser som specifikt rör barn i en egen avdelning för att förtydliga att barn har vissa särskilda perspektiv som behöver regleras inom socialtjänsten. Bris anser dock att barnrättsperspektivet saknas i andra delar av betänkandet vilket vi framför nedan, där vi särskilt skriver om tillgänglighet, bemötande och förebyggande arbete inom socialtjänsten. I slutrapporten "Barnets och ungdomens reform – Förslag för en hållbar framtid"⁴ som hade till syfte att stärka den sociala barn- och ungdomsvården, konstaterades många utvecklingsområden för den sociala barn- och ungdomsvården. Bris ser inte att utredningens förslag riktigt svarar upp mot dessa och tycker att även detta är brist i utredningen.

4. Ett förtydligat barnrättsperspektiv

Nu har mina föräldrar blivit anmälda för barnmisshandel. När de fick reda på det för någon vecka sedan var de jättearga och är fortfarande.

Jag har vänt mig till BUP och socialtjänsten en och massa gånger. Dessvärre vänder de sig till pappa och frågar om det jag säger är sant osv, och pappa ljuger för mycket om det jag säger av någon anledning. Det är därför jag inte har lyckats få hjälp tidigare och jag vågar inte gå dit längre.

Jag vill ta livet av mig pga av soc. Jag placerades för snart ett år sedan i fosterfamilj. Jag bott på tre olika. Först hos min bästis, sedan hos min moster och nu hos nån random jävel.⁵

² FN:s barnrättskommittés granskning av Sverige 2015, CRC/C/SWE/CO/5, stycke 9-10, FN:s barnrättskommittés frågor till Sverige publicerade 23 juli 2020, CRC/C/SWE/QPR/6-7, bland annat fråga 4 (d)

³ Bris kartläggning genomfördes under perioden 19 oktober till 4 november. Kartläggningen gjordes i form av en enkät som skickades till registratorer i landets samtliga 290 kommuner. 182 kommuner besvarade enkäten, [Ny undersökning: 4 av 10 kommuner saknar strategi för barnrättsarbetet | Bris - Barnens Rätt i Samhället](#)

⁴ Barnets och ungdomens reform – Förslag för en hållbar framtid, Slutrapport från den nationella samordnaren för den sociala barn- och ungdomsvården, 2017

⁵ Samtliga citat i remissyttrandet är hämtade från barns kontakter med Bris under 2017. Alla citaten är anonymiserade.

Om grundprinciperna

Bris noterar att förslagen om förstärkt barnperspektiv främst fokuserar på två av barnkonventionens fyra grundprinciper, barns rätt att komma till tals samt barnets bästa (artikel 3 och 12).

Barnkonventionens två andra grundprinciper om rätten till icke-diskriminering samt rätten till liv och utveckling (artikel 2 och 6) ligger väldigt nära socialtjänstens kärnverksamhet. Tillsammans utgör de fyra grundprinciperna barnkonventionens barnsyn och vi tror att utredningen hade varit betjänt av att göra en bredare analys utifrån samtliga grundprinciper. I betänkandet nämns i bakgrundbeskrivningen utmaningar i samhällsutvecklingen kopplat till segregation och diskriminering. Det hade därför varit önskvärt att särskilt lyfta artikel 2 i barnkonventionen i betänkandet för att även synliggöra vikten av att barn i sitt möte med, insatser från och kontakt med socialtjänsten ska utgå från artikel 2 i barnkonventionen.

Särskilt om barns rätt att komma till tals och delaktighet

Barnkonventionen är svensk lag och socialtjänstlagen måste formuleras i överensstämmelse med den. Vissa förslag i avsnittet om ett förtydligt barnrättsperspektiv välkomnar Bris, exempelvis att information till barn förtydligas, men vi är kritiska till att förslagen i övrigt handlar om att leva upp till miniminivån i barnkonventionens bestämmelser. Vi saknar mer långtgående skrivningar om hur barns rättigheter, i ofta väldigt utsatta situationer, ska kunna stärkas med en ny socialtjänstlag. Vi är därför oroliga för att den faktiska konsekvensen av den nya socialtjänsten i praktiken inte kommer att innebära att barns rättigheter stärks.

Viktiga slutsatser från ovan nämnda slutrapport "Barnets och ungdomens reform – Förslag för en hållbar framtid"⁶ är att barnets ställning i den sociala barn- och ungdomsvården måste stärkas. Socialsekreterarnas möjligheter att samtala med barn och unga och deras familjer måste bli större och det måste finnas utrymme för det relationsskapande arbetet och tid för att göra barn och unga delaktiga. Det är positivt att det i utredningen förtydligas att barnet har rätt till information samt rätt att framföra sin åsikt. Informationen till barn samt rätten och möjligheten att uttrycka en åsikt är dock en del av en större helhet och behöver genomsyras även i betänkandets delar om en tillgänglig socialtjänst och bemötande inom socialtjänsten. Bris hade gärna sett att utredningen föreslagit att barnet även ska göras delaktigt i beslut som rör dem i den föreslagna bestämmelsen om rätten att framföra sin åsikt (5 kap. 3 § nya socialtjänstlagen).

Bris avstyrker förslaget om att ta bort tredje stycket 11 kap. 10 § socialtjänstlagen

Utredningen föreslår att ta bort tredje stycket i 11 kap. 10 § i nuvarande socialtjänstlagen, vilken reglerar att socialtjänsten på annat sätt ska klarlägga vad barnet vill om barnet inte framför sina åsikter. Bris delar synpunkten att ett barns integritet ska respekteras, men delar inte utredningens slutsats. Bris menar att analysen av bestämmelsen som ger socialtjänsten i uppdrag att utröna vad ett barn vill när det inte har gett uttryck för det måste sättas i sin kontext. Socialsekreterare har idag för lite tid för bland annat samtal med barn. Enligt slutrapporten "Barnets och ungdomens reform – Förslag för en hållbar framtid" spenderar socialsekreterare i snitt 2 % av sin arbetstid på direkta samtal med barn som ärendet rör. Barnen får alltför ofta inte den tid som är nödvändig för att skapa en relation med sin socialsekreterare eller andra förutsättningar för att kunna berätta. Det finns mot den bakgrunden en stor risk att förslaget om att ta bort regleringen om att socialtjänsten ska utreda barnets åsikt på annat sätt, kan tolkas som en möjlighet för socialtjänsten att utesluta att utreda vad barnet vill. Utredningen förtydligar att borttagandet av tredje stycket inte ska innebära att

⁶ Barnets och ungdomens reform – Förslag för en hållbar framtid, Slutrapport från den nationella samordnaren för den sociala barn- och ungdomsvården, 2017

bedömningen av barnets bästa ska bortses från. Bris tror dock att det finns en överhängande risk att det i praktiken kan tolkas som att socialtjänsten kan avstå från att inhämta den information som behövs, för att kunna bedöma vad som är barnets bästa.

Barns rätt till samtal utan vårdnadshavares samtycke

Bris är positiv till betänkandets förslag om en utökad möjlighet att samtala med barn utan vårdnadshavares samtycke. Vårdnadshavare kan i praktiken blockera en rad olika insatser för barn, exempelvis när samtycke behöver inhämtas, för att ett barn ska få prata med socialtjänsten. Att stärka fokus på barnets rättigheter i det sammanhanget är därför viktigt. Bris följer även Socialstyrelsens regeringsuppdrag med att bland annat se över placering av barn utan vårdnadshavares samtycke. Bris ställer sig dock kritisk till utredningens förslag om att vårdnadshavare ska informeras i samband med att ett sådant samtal äger rum. Bris förstår avvägningen som behöver göras vad gäller ingrepp i vårdnadshavares rättigheter men vill framföra att det för barn kan skapa en oro och osäkerhet. Bris anser också att utredningens förslag riskerar att skapa otydlighet för handläggare som ska tillämpa bestämmelsen i praktiken och att det kan leda till att den inte får ett sådant genomslag som det är tänkt. Det är därför viktigt att betänkandet föreslår att lämplig myndighet tar fram ett metodstöd för den praktiska tillämpningen. Här vill Bris framföra vikten av att detta görs tillsammans med barn som har erfarenheter av möten med socialtjänsten.

Barns rätt till kontakt med föräldrar, syskon och närstående

Vad gäller barns rätt till kontakt med föräldrar, syskon och andra närstående föreslås att socialnämnden ska arbeta för att ge möjlighet till kontakt med dem. Det är positivt att förslaget innefattar andra närstående, då viktiga personer för barnet inte endast behöver vara vårdnadshavare och syskon. Bris har tidigare till utredningen framfört att kontakten kan vara positiv för barn som behöver och ger uttryck för det, men att kontakten måste utgå från varje barns behov och kartläggas noggrant i samråd med barnet. Att bli placerad är ett oerhört stort ingripande i ett barns liv och ofta föranlett av att det inte fungerar i hemmet. För vissa barn kan en kontinuitet med relationer med familj vara viktig, men för andra barn är det bättre att inte ha kontakt med sin familj. Det kan också variera, att barn till en början inte vill ha kontakt med sin familj eller andra närstående men senare vill ha det. Utredningens förslag kräver därför en lyhördhet och flexibilitet från socialtjänsten. Bris önskar att utredningens förslag hade kunnat utformas så att den tydligare markerar att socialnämnden utgår från barnets behov genom att skriva att den ska arbeta för att kontakt med barnets familj i de fall där det bedöms vara förenligt med barnets bästa. Det är även viktigt att den fortsatta beredningen av bestämmelsen görs i överensstämmelse med den översyn av LVU som pågår (Lex lilla hjärtat).⁷

Gallring och barnombud

Bris tillstyrker utredningens förslag om att frågan om barnombud ska utredas särskilt. Detta är en viktig fråga som kan hjälpa fler barn att få kontakt med socialtjänst. Som ett led i att stärka barns rättighet att komma till tals och vara delaktiga i beslut som rör dem måste också barns möjlighet att klaga och få praktisk hjälp med att få sina rättigheter tillgodosedda. Vi anser därför att regeringen behöver tillsätta en utredning för inrättandet av lokala barnombud i Sverige, utifrån att barnkonventionen blivit lag och de förslag som tidigare lagts fram i två statliga utredningar.⁸ I

⁷ Regeringens utredningsuppdrag om att se över barnets bästa i LVU, [Lex Lilla hjärtat – Utredningsuppdrag för att stärka principen om barnets bästa - Regeringen.se](#)

⁸ Förslagen har presenterats i LVU-utredningen (SOU 2015:71) och Barnrättighetsutredningen (SOU 2016:19)

direktiven för en sådan utredningen bör det tydligt framgå att utredaren ska föreslå att inrättandet ska ske, och ta fram riktlinjer över funktionens uppdrag, innehåll och vägledande principer.

5. Insatser utan behovsprövning

Jag vill berätta för polis och för soc men ingen har pratat med mig fast de vet vad som har hänt. Jag är väl inte så viktig.

Jag förstod ingenting. Två vuxna kom och hämtade mig mamma och mig och vi åkte jättelångt in i skogen. Jag grät hela tiden och var jätterädd.

Bris saknar en mer omfattande barnkonsekvensanalys vad gäller förslagen om insatser utan behovsprövning. Öppna insatser förutsätter att den enskilde tar initiativ till sådana och barn är i stor utsträckning beroende av vuxna som kan ta initiativ för att få tillgång till öppna insatser. Utredningen hänvisar till en kartläggning som visar att barn och familjer i mycket liten omfattning ansöker om insatser.⁹ Bris ställer sig frågande till om utredningens förslag om att socialnämnden får tillhandahålla insatser utan behovsprövning kommer att leda till att insatserna blir mer tillgängliga, eftersom de fortfarande förutsätter initiativ från den enskilda. Bris saknar en analys av vilka barn som kommer att ta initiativ till kontakt med en öppen insats eller ha viktiga vuxna i dess omgivning som gör det och hur barn ska få tillgång till öppna insatser i större utsträckning. Bris menar att utmaningen inte nödvändigtvis ligger i att en insats måste behovsprövas utan snarare i hur tillgänglig socialtjänsten är, vilken tillit vuxna och barn har till socialtjänsten samt vilket bemötande barn och vuxna får i kontakt med socialtjänsten.

Betänkandet föreslår att skyddat boende för vuxna ska kunna utgöra en sådan öppen insats som undantas från behovsprövning. Idag vistas nästan lika många barn som vuxna på skyddade boenden¹⁰ varför rubriken skyddat boende för vuxna är missvisande. I höstas lade regeringen i en promemoria fram förslag om stärkt barnrättsperspektiv på skyddade boenden.¹¹ Enligt detta förslag ska barns placering på skyddat boende behovsprövas med beslut, vårdplan och uppföljning tvärtemot förslagen i aktuell utredning. Bris delar bedömningen att skyddade boenden måste finnas som ett lättillgängligt skydd för våldsutsatta personer. Bris anser dock att det inte får vara på bekostnad av säkerställandet av barns rätt till individuellt anpassade och långsiktiga insatser. Det är viktigt att barns placeringar på skyddade boenden regleras, för att bland annat säkerställa att de får egna skyddsbedömningar och riskbedömningar och på så sätt minska risker för fortsatt våldsutsatthet. Bris anser därför att förslagen i promemorian överväger de intressen som framförs i förslaget till ny socialtjänstlag. Detta är en del av betänkandet där vi saknar en tydligare analys av vad utredningens förslag får för konsekvenser för barn, och som ger oss anledning att ifrågasätta om barnrättsperspektivet har tagits tillvara i övriga förslag om insatser utan behovsprövning.

⁹ Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag, SOU 2020:47, s. 688

¹⁰ Socialstyrelsens kartläggning av skyddade boenden i Sverige, publicerad juni 2020, s. 23, för perioden 31 juli 2018- 1 augusti 2019 placerades 6 500 vuxna och 6 200 barn, <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2020-6-6817.pdf>

¹¹ Stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende – förslag till bestämmelser rörande bl.a. omedelbar placering, sekretess och skolgång, Ds 2020:16

6. Om tillgänglighet och bemötande inom socialtjänsten

Jag vet inte ens vad SOS är! Jag har hört det flera gånger och undrat länge vad det är.

Vi ska ha ett till möte med socialen men jag är rädd att de ska säga saker om mig som jag inte vill berätta.

Jag börjar ångra att jag berättade allt för min lärare och jag känner att jag inte kan lita på någon

Jag mår jättedåligt av alla möten.

Jag ska få träffa min "soctant" på tisdag nästa vecka men jag vet ej hur jag ska berätta för henne om detta, det känns jobbigt att berätta detta för henne men samtidigt kan jag liksom inte hålla tyst om det. Men i alla fall jag vill liksom ha hjälp med hur jag ska berätta detta för min "soctant". Jag känner mig trygg och säkert med henne men det är väldigt jobbigt för mig eftersom jag inte vet hur jag ska berätta för henne.

Utredningen föreslår att socialtjänsten ska vara mer lättillgänglig samt införande av krav på respektfullt bemötande i nya socialtjänstlagen. I kontakt med Bris berättar barn varje år om svårigheter i kontakten med socialtjänsten. Som nämns ovan ökade samtalen som handlade om en pågående kontakt med socialtjänsten eller önskad kontakt med socialtjänsten med 40 % jämfört med året innan. En röd tråd är att socialtjänsten inte är tillgänglig samt brister i bemötandet. Kontakterna vittnar bland annat om att det är en mycket hög tröskel för barn att våga ta kontakt med socialtjänsten. Barn tycker det är svårt att kontakta socialtjänst och är ofta beroende av vuxna för att kunna ta kontakt. I vissa kommuner uppmanas exempelvis barn att kontakta socialjour via 112 vilket är ett stort steg för ett barn som söker stöd. Barn berättar även att de inte förstår informationen på kommunens hemsidor om socialtjänsten, att det är svårt att hitta kontaktuppgifter på dessa sidor och att det är svårt att ringa via kommunens växel för att komma till socialtjänsten. En tillgänglig socialtjänst för vuxna behöver därmed inte innebära att den är tillgänglig för barn. Vad gäller respektfullt bemötande inom socialtjänsten kräver det särskild kunskap om samtal med barn och en flexibilitet som hänger ihop med socialtjänstens tillgänglighet. Enligt utredningens förslag läggs hela arbetet med en tillgänglig socialtjänst och respektfullt bemötande över till kommuner att forma vilket kan leda till stora regionala skillnader tväremot rekommendationerna från FN:s barnrättskommitté.

Mot bakgrund av att barns behov kan se annorlunda ut än vuxnas saknar Bris en särskild analys av vad en tillgänglig socialtjänst med respektfullt bemötande innebär för just barn samt tydligare vägledning kring hur bestämmelserna i den nya socialtjänstlagen ska tolkas. Bris hade även önskat att utredningen valt att ta in kunskap direkt från barn om deras uppfattning om hur socialtjänsten kan vara mer tillgänglig och vad ett respektfullt bemötande innebär för barn, utöver SKR:s brukarundersökning där barn från 13 år och uppåt svarat på frågor om socialtjänsten.

7. Socialtjänstens förebyggande arbete

I utredningens del om socialtjänstens förebyggande uppdrag betonas vikten av det förebyggande arbetet inom socialtjänsten. Ett förebyggande arbete inom socialtjänsten är många olika saker med det gemensamma att det handlar om att möta barn och föräldrar i tid, innan problem utvecklats eller vuxit sig för stora, och hänger tätt samman med insatser utan behovsprövning och ett lättillgängligt stöd. Det regleras i nuvarande socialtjänstlag att socialnämnden ska verka för att barn och unga växer upp under trygga förhållanden samt bedriva uppsökande verksamhet och annat förebyggande arbete. Trots det har socialtjänstens roll kommit att förändras där den sociala barnvården arbetar med akuta utredningar och insatser på bekostnad av det förebyggande arbetet. Socialtjänsten har ett oerhört viktigt uppdrag för barn som utgör det yttersta skyddsnätet, där barn är helt beroende av vuxna för att få sina rättigheter tillgodosedda.

Utredningens betoning av det förebyggande arbetet samt förslaget till en bestämmelse om att socialtjänsten ska ha ett förebyggande perspektiv är viktigt. Bris är även positiv till förslag om ändringar i plan- och bygglagen. Bris är dock oroade över att dessa viktiga perspektiv för särskilt barn och unga riskerar att inte innebära någon praktisk skillnad. Det saknas även en tydligare definition av vad beaktande av sociala aspekter innebär. Vi ställer oss också frågande till socialtjänstens ansvar för bostadsfrågor som i detta sammanhang hade kunnat förtydligas då bostadsfrågan är en grundläggande förutsättning för många andra delar i barns liv.

Sammanfattningsvis anser Bris att utredningen inte bemöter det glapp som socialtjänstens verkar inom, där socialtjänsten allt mindre får tid att arbeta förebyggande. Bris hade velat se tydligare formuleringar kring hur socialtjänsten ska arbeta förebyggande med fler krav på förebyggande arbete i socialtjänstens olika delar.

8. Kunskapsbaserad socialtjänst

I den nuvarande lagen uttrycks inga krav på att verksamheten ska baseras på kunskap. Bris delar bilden av att överenskommelser och särskilda anslag inte är tillräckligt för att säkerställa en långsiktig utveckling av en kunskapsbaserad socialtjänst. Bris håller med utredningen om att detta är en brist och tillstyrker förslaget på införande av krav på att verksamhet inom socialtjänsten ska bedrivas i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet. Bris tillstyrker också förslaget om tillsättande av en utredning om hur en kunskapsstyrning kan säkerställas.

Den ingripande roll som socialtjänsten har i enskilda, ofta redan mycket utsatta, individers liv gör att myndighetens arbete måste baseras på bästa tillgängliga kunskap. Den kunskap och evidens som finns måste nå ut i alla delar av socialtjänsten som har inverkan på enskilda människors liv. Och den kunskap som fortfarande saknas måste tillkomma.

Ett exempel på ett område där tillräcklig kunskap har saknats under allt för lång tid är den oerhört ingripande insatsen samhällelig dygnsvård, placeringar av barn i familjehems- eller institutionsvård. En rapport från Unicef visar att barn vid placeringar utanför det egna hemmet lämnas till en samhällstjänst där det saknas kunskap om huruvida behandling och rehabilitering fungerar som det är tänkt. Fakta pekar snarare på att det senare i livet går sämre för barn som placerats än för andra barn i utsatta situationer.¹²

¹² Källa Barn och samhällsvård, Unicef 2016

file:///C:/Users/marie.angsell/Downloads/Rapport%20Barn%20och%20samha%CC%88llsva%CC%8Ard.pdf

De nya kunskaper som uppstår genom forskning och genom beprövad erfarenhet, når inte alltid hela vägen ut i verksamheterna. Exempel på detta ser Bris dagligen, både i egna möten med professionen och i samtal med barn och föräldrar som är, eller har varit, i kontakt med socialtjänsten. Ett exempel är att barns möjlighet till delaktighet, en förutsättning för rättssäkra bedömningar och insatser, allt för ofta brister. Praktiska omständigheter som ont om tid spelar in, men också handläggarens förmåga att i sitt bemötande omsätta rätten till delaktighet till praktik. Detta trots att både kunskap och modeller finns att tillgå.

Ett kunskaps- och evidensbaserat arbetssätt kräver tillgång till senaste relevanta kunskap och till tid och utrymme att pröva den i praktiken. Detta måste prioriteras och Bris erfarenhet är att viljan och intresset för ett kvalitetshöjande arbetet är stor inom myndigheten, men att förutsättningar i form av tid och ekonomiska resurser ofta saknas.

Ny kunskap, utrymme att dra slutsatser av egna och andras erfarenheter och att utveckla och pröva är nödvändigt om rättigheterna ska ha ett sådant genomslag att de gör faktisk skillnad för ett barn. Bris hade därför gärna sett ännu tydligare förslag på reglering av hur det ska säkerställas att socialtjänsten bedriver sitt arbete utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet.



Magnus Jägerskog

Generalsekreterare

Underlag till remissyttrande är framtaget av Marie Angsell, sakkunnig socionom och Anna Dorrian Werner, barnrättsjurist